

תורת הבטחון

פרשת חקת

נמשכים אחר השם יתברך ברצון, היה קדושה לעיני ישראל, שיהיו נמשכים גם כן אחריו, עכ"ל הזהב. מבואר בדבריו דהחטא היה מחסרון באמונה ובטחון בהשי"ת, דמי שיש לו אמונה ובטחון בהשי"ת, הרי הוא אינו כועס, שהרי הוא בשמחה תמיד, ובעזרה"ת נבוא לבאר יסוד זה.

כי בו ישמח לבנו

מבואר מדבריו הקדושים, דאי אפשר להיות בשמחה בלי בטחון בהשי"ת. ובאמת מצינו דמקרא מלא דיבר הכתוב (מל"ג, כ): **"כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"**. הרי שהשמחה נמצאת רק אצל הבוטח. ושמחת הבוטח בהשי"ת מתחלקת לב' חלקים: **א**] שיקבל הכל בשמחה, ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד". **ב**] ועל כל מה שנוגע לעתיד יבטח בהשי"ת שיהיה טוב כרצונו של הבוטח, וממילא יהיה בשמחה גדולה.

כל דעביד רחמנא לטב עביד

הנה המקור לזה שחייב כל יהודי לקבל הכל בשמחה, איתא בברכות (פ, ב): **"חייב אדם לברך כו' מאי חייב לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה?... אמר רבא: לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה..."** אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר, וכן תנא משמיה דרבי עקיבא: **לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד**. כי הא דרבי עקיבא דהוה קאזיל באורחא וכו', ע"כ.

וכן פסק בשו"ע (ס' רכ"ז) וז"ל: **"חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה בנפש חפצה, כדרך שמברך בשמחה על הטובה, כי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו"**, עכ"ל.

וכבר האריך בעל התניא (אגרת הקודש פק"ו) לבאר יסוד זה וז"ל: **"באמת אין רע יורד מלמעלה והכל טוב, רק שאינו מושג לגודלו ורב טובו וזהו עיקר האמונה שבשבילה נברא האדם להאמין דלית אתר פנוי מיני' ובאור פני מלך חיים, וע"כ עוז וחדוה במקומו הואיל והוא רק טוב כל היום, וע"כ ראשית הכל שישמח האדם ויגל בכל עת ושעה ויחיה ממש באמונתו בה' המחיה ומטיב עמו בכל רגע, ומי שמתעצב ומתאונן מראה בעצמו שיש לו מעט רע ויסורין וחסר לו איזה טובה, והרי זה ככופר ח"ו וע"כ הרחיקו מדת העצבות במאד חכמי האמת"**, עכ"ל. הרי דמי שיש לו עצבות ואינו בשמחה, אינו אלא משום שחסר לו בעיקר האמונה בהשי"ת, שאינו מאמין ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד".

הבוטח בה' תמיד בשמחה

ויאמר ה' אל משה ואֶל אֶהֱרֹן יֵעֲן לֹא הָאֱמֻנָתָם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם. (כ, יב)

כבר הארכו חז"ל לבאר בכמה וכמה אנפי מה היה חטא "מי מריבה". המהר"ל (גור אריה ס) ביאר הענין וכתב ז"ל, "דע, כי החטא של משה ואהרן כדכתיב בקרא: **"יען לא האמנתם בי להקדישני וגו"**, ודבר זה מה שהכו פעמיים אל הסלע כאשר נעשה להם נס, **כי זהו יציאה מן האמונה, כי עשו מעשה זה דרך כעס**, ומי שעושה מצות השם דרך כעס, בפרט כאשר נעשה להם נס כזה, כמו שעשו הם, שאמרו "שמעו נא המורים", וכן שהכו אל הסלע, אין זה אמונה. **כי האמונה הוא מי שבוטח בו יתברך, אין לו בו רק שמחה, שזה ענין אמונה, שמאמין בו ובוטח בו, ועם הבטחון השמחה. אבל עם הכעס אין כאן אמונה. ומה שהכו פעמיים יורה זה על מיעוט האמונה ובטחון בו, ולכך הוא כועס. ודבר זה ידוע, כי מי שאינו מאמין ובוטח בו יתברך בבטחון גמור, הוא בכעס ובמכאובות. וכאשר אמר השם יתברך אל משה להוציא מים מן הצור, היה להם לעשות באמונה בו יתברך, שהרי השם יתברך עושה נס כזה לישראל להוציא מים מן הסלע, ואז היו רואים הבטחון בו יתברך מה שהוא עושה עם הנבראים. והיה למשה ולאהרן להתחדש באמונה ובטחון יתירה, ואז היו עושים בשמחה (והם) עם הנס הגדול שעשה השם, שהיה ראוי לחדש להם אמונה ובטחון בו יתברך, והיה ראוי להם להוסיף אמונה ובטחון, והיה ראוי להם השמחה. ואל תאמר, הרי לא היה הכעס רק על ישראל, הנה אין זה קשיא, כי עם האמונה נתחדש שמחה, לא כעס, ולפיכך לא היה כאן אמונה. וזה שאמר: **"יען אשר לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל"**, **כי אם עשו את הדבר באמונה, והיה להם שמחה במצוה זאת, שעם כל אמונה שמחה, לפי שהוא בטחון בטובו יתברך, היה זה קדושה לעיני ישראל שיש להאמין ולהיות בוטח בו כאשר היה עושה נס**. והנה שני הדברים, האחד מה שאמר: **"שמעו נא המורים"**, ומה שהכו בצור פעמיים, הכל היפך האמונה. ולכך נמצא פעמים אומרים רז"ל שהחטא מה שהכה צור פעמיים, ופעמים אומרים שהחטא מה שאמר "שמעו נא המורים", והכל ענין אחד, שבשעה שעשה השם יתברך נס להם, היה להם להוסיף אמונה ובטחון, ועם האמונה ובטחון אין כאן כעס... וכאן רצה שיהיו כל ישראל יקנו אמונה ובטחון בו יתברך, ויראו כי כל הנמצאים נמשכים אחריו ברצון. ועם כל זה משה עשה היפך זה, שהכה פעמיים בצור, גם כעס שאמר: **"שמעו נא המורים"**. וזה שאמר: **"יען לא האמנתם להקדישני לעיני בני ישראל"**, שאילו דברתם - והיו הנמצאים**

פעם שאל החפץ חיים לאיש אחד על מצבו. הלה ענה: "עם וואלט נישט געשאדט אביסעל בעסער" [לא היה מזיק אם היה קצת יותר טוב]. ענהו החפץ חיים זצ"ל: "פון וואנען ווייט איהר אז עם וואלט ניט געשאדט? השי"ת ווייס בעסער, און ער איז א רחום וחנון, ער וויל געבען בעסער און קען געבען בעסער, און וויבעלד אז ער גיט ניט בעסער, איז געוויס אזוי גוט". [מאיפה אתה יודע שלא היה מזיק? השי"ת יודע יותר טוב, והוא גם רחום וחנון, הוא רוצה לתת יותר טוב ויכול לתת יותר טוב, וכיון שאינו נותן, בהכרח שדווקא כך טוב]. [מ"מ על המורה עמ' רפ"ד]

מעשה נפלא:

מספרים שהביאו ילד יתום מאב ואם, אל מרן הרב שך זצ"ל שישוחח עמו ויחזק אותו. אמר לו הרב שך במה אוכל לנחמך, גם אני התייתמתי בגיל צעיר ויודע אני את צרתך הגדולה, אך אספר לך סיפור שיוכל לחזק אותך.

בהיותי בישיבה, הבחורים הטובים והמצוינים כשהגיעו לגיל הנשואין, היו מקבלים מהמחותן "סידור מלא", וכל אחד שחזר מהאירוסין היו שואלים אותו כולם מה הבאתך אתך? ! זה היה מושג שכל חתן חוזר עם מטען גדול לאחר אירוסיו. אמנם כשאני התארסתי לא קיבלתי דירה. אמרו לי חברי שאעזוב את הכלה ואחפש שידוך אחר, הרי לבחור בעל שם כמוך ראוי לקבל "סידור מלא"! ועוד כיצד תסתדר ללא דירה? אבל הבנתי שהשידוך מן השמים ולכן לא בטלתי את השידוך.

והנה, הגיעו שמועות כי יתכן שתפרוץ מלחמה, וכיון שלא הייתה לי דירה אלא גרתי בדירה שכורה, לא הוקשה עלי לעזוב את מקומי ולעלות לארץ ישראל, אך כל חבריי שגרו בדירות משלהם, היה קשה להם לעזוב את דירתם ורכושם, ונשארו לגור בפולניה. סופו של דבר כל חברי נספו בשואה ולא נשאר מהם זכר, רק אני נשארי בחיים!!

המשיך הרב שך זצ"ל, לו היו שואלים אותי או את כל בחור אחר באותו זמן, האם לקבל דירה זה דבר טוב או לא, ללא ספק כל אחד היה אומר, "אין דבר טוב יותר מלקבל דירה", אולם עתה התברר למפרע שאי קבלת הדירה היה הדבר הטוב ביותר!

שמחה על העתיד

והנה מחוייב כל אחד לקבל הכל בשמחה ולומר: "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד", והיינו לענין מה שכבר נעשה. אבל בנוגע לעתיד, הבוטח בהשי"ת תמיד בשמחה שיהיה הכל כפי רצונו. וכן מפורש בדברי המפרשים על הפסוק (מלאים לג, כא): **"כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו"**. וביארו המפרשים (סג) שכוונת הפסוק, שהטעם שהבוטח בה' הוא בשמחה, משום שהבוטח בודאי יזכה לישועת ה', וע"כ הוא בשמחה על אותן ישועות שיזכה להם בעתיד.

ויש לבאר זאת במשל לאחד שחידש מכונה שיכולה להדפיס כסף עד אין סוף, ואותו כסף הוא ממש כמו כסף אמיתי, השטרות הם ממש כמו שאר כל השטרות, עובר לסוחר, הרי בודאי בלי שום ספק כלל וכלל, יהיה בשמחה עצומה!! משום שהוא יודע שלא יחסר לו כלום מצרכיו.

ובאמת כבר דימה החובות הלבבות (שער הצטון, פמ"ח) את בעל הבטחון לבעל כימיה, שיודע להפוך כסף לזהב ונחשת ובדיל לכסף על ידי חכמה ומעשה. וכתב החובות הלבבות שלבעל בטחון יש יתרון בעוד עשר מעלות, והאריך לבאר כל אחת ואחת. אבל פשוט ומובן שבעל כימיה שיש לו כסף וזהב עד אין שיעור, צריך לשמוח, שיודע שכל מה שצריך יש לו יכולת לקנות. ואם צריך רופא, יכול ללכת לרופא הכי טוב בעולם. וגם יש לו יכולת לשכור שומרי ביטחון לשומרו ולשמור ביתו וכדומה. קל וחומר הבוטח בה' שיש לו את כל זה, ויותר ויותר. ואין סוף למה שיש לבעל הבטחון, שיש לו יכולת להשיג כל דבר בעולם ע"י בטחונו, וגם יש לו מנוחת הנפש, שהרי אינו ירא משום אדם, משא"כ בעל הכימיה אין לו שום מנוחת הנפש, שהרי הוא ירא מכל אדם, וגם ירא מהמלכות וכו' כמו שהאריך החובות הלבבות.

הבטחון של הגר"ח קנייבסקי זצ"ל

הגר"ח קנייבסקי זצ"ל סיפר, שכשהתארסה אחת מבנותיו הוא התחייב סכום מסויים, שלא היה לו שמץ של מושג מהיכן ישיג סכום גדול זה. אך הוא בטח בה' שינהג עמו במידת הרחמים ויהיה לו לשלם את הסכום הנדרש. ממש סמוך לחתונה הגיע מברק שמחכה לו בדואר מעטפה. הוא הלך לדואר ושם הגיעה מעטפה ובתוכה שיק שמן. הוא קרא את המכתב, שבו היה כתוב סיפור מאוד מעניין: כמה שנים קודם הגר"ח ערך את פרוש הרוקח על התורה, לבקשת העורכים אם יצא מזה כסף הם ישלמו. ולא יצא מזה כלום, אז הוא לא קיבל כסף. לימים מישהו לקח על עצמו לשלם את כל ההוצאות, כולל לעורך וכעת הם שולחים את הכסף.

לימוד למעשה:

הבוטח בה' תמיד בשמחה גדולה, בכל מצב שהוא! שיודע בברירות שכל מה שנעשה לו היה לטובתו, אף שאינו מבין מדוע. וגם שמח מאוד, משום שיודע שהשי"ת יזמין לו כל צרכיו, אע"פ שאם אינו יודע מהיכן ישיגם, מ"מ הוא ית' "כל יכול", ובידו לפעול ישועות גדולות!